

OKRES MĚLNÍK

Území okresu Mělník leží v severní části středních Čech a je rozloženo téměř souměrně kolem soutoku Labe a Vltavy. Svojí jižní hranicí sousedí s oběma pražskými okresy, na západě s Kladenskem, na východě s Mladoboleslavskem, na severozápadě s okresem Litoměřice (Ústecký kraj) a na severu s okresem Česká Lípa (Liberecký kraj).

Svojí rozlohou 701 km² je okres Mělník druhým nejmenším ve Středočeském kraji a zabírá 6,4 % z jeho rozlohy. Zemědělská půda zaujímá 65,4 % rozlohy okresu a na 19,0 % se rozprostírají lesy. Počtem obyvatel 114,8 tisíc (7,8 % obyvatel kraje) je Mělnicko šestým nejlidnatějším okresem. Hustota zalidnění 163,8 obyvatel na km² je v kraji čtvrtá nejvyšší.

Od reformy veřejné správy z 1. ledna 2003 se okres člení na 3 správní obvody obcí s rozšířenou působností (Mělník, Kralupy nad Vltavou, Neratovice) a 4 správní obvody obcí s pověřeným obecním úřadem (Mělník, Kralupy nad Vltavou, Neratovice, Mšeno).

V současné době náleží do okresu 69 obcí. Z celkového počtu obcí má 7 statut města (Mělník - 20,3 tis. obyvatel, Kralupy nad Vltavou, Neratovice, Kostelec nad Labem, Veltrusy, Mšeno, Liběchov) a 1 obec byla stanovena městysem (Všetaty).

Povrch území je většinou rovinatý, má nížinný charakter, pouze v severní části převládají výše položené lesní oblasti chráněné krajinné oblasti Kokořínsko. Nejvýše položeným místem je Vrátnská hora u Mšena o nadmořské výšce 508 metrů, nejnižším místem Mělnicka je koryto řeky Labe v katastru obce Horní Počaply (153 m n. m.), což je současně nejnižší bod celého Středočeského kraje.

Pro příhodnou polohu v povodí velkých řek v nížinné oblasti a úrodnost půdy bylo území okresu až do poloviny minulého století především zemědělskou oblastí. Vybudováním mohutné základny chemického průmyslu po druhé světové válce se však původní zemědělský charakter okresu výrazně změnil. Rozhodujícími průmyslovými odvětvími vedle chemického se stalo i odvětví energetické a potravinářské. Mělnicko patří k zemědělským produkčním oblastem středních Čech. Vedle tradičních zemědělských odvětví má význam zelinářství a ovocnářství. Je také jedinou oblastí středočeského regionu, kde se pěstuje ve větším měřítku vinná réva.

V okrese Mělník bylo k 31. 12. 2024 zapsáno v registru ekonomických subjektů celkem 25 326 subjektů (7,3 % subjektů kraje), z nichž tvoří 4,8 % odvětví zemědělství a lesnictví, 12,0 % průmysl, 12,8 % činnosti ve stavebnictví a 18,2 % velkoobchod a maloobchod (vč. oprav a údržby motorových vozidel).

K 31. 12. 2024 bylo v rámci okresu Mělník evidováno 3 275 dosažitelných uchazečů o zaměstnání (10,5 % dosažitelných uchazečů kraje). Podíl nezaměstnaných osob (tj. podíl počtu dosažitelných uchazečů o zaměstnání ve věku 15-64 let na obyvatelstvu celkem ve stejném věku) činil 4,48 %, což představovalo třetí nejvyšší nezaměstnanost mezi okresy kraje.

Územím okresu prochází dálnice D8 a silnice I. třídy I/9 propojující okres s Prahou a severními Čechami. Dále vede okresem silnice I/16 spojující Středočeský kraj s východními Čechami. Celostátní význam má železniční trať 090, která je součástí I. tranzitního koridoru propojující sever Čech přes Prahu s jižní Moravou a vedoucí dále do zahraničí. Územím okresu dále procházejí celostátně významné tratě 070 a 072.

V roce 2024 bylo v okrese dokončeno 286 bytů (5,8 % dokončených bytů kraje) a zahájeno 363 bytů (6,8 % zahájených bytů kraje).

Z hlediska kvality životního prostředí patří okres Mělník k nejvíce postiženým oblastem ve středních Čechách a v řadě ukazatelů patří k nejhorším v republice. Hlavní příčinou je chemický průmysl a výroba energie. Přesto se situace v posledním desetiletí značně zlepšila.

Relativně dobré životní prostředí je v lesnaté chráněné krajinné oblasti Kokořínsko, která se rozkládá v severní části okresu a zasahuje i do sousedních okresů Mladá Boleslav, Litoměřice a Česká Lípa. Jádrem oblasti je mělnické území, které je dokladem počátečního stadia rozpadu kvádrových pískovců. Botanicky je oblast zajímavá výskytem vlhkomilných horských a podhorských rostlin na níže položených místech, suchomilných a teplomilných rostlin na horních slunných plošinách. V rozsáhlých lesních porostech se vyskytují některé vzácné druhy ptactva, srnčí, kančí a nasazené mufloní zvěře. Jde o krajinu dosud málo narušenou lidskou činností s roubenými, hrázděnými a kombinovanými lidovými stavbami i skalními obydlími. Tato romantická krajina je v současné době významnou rekreační oblastí. Národními přírodními památkami jsou Polabská černava a Holý vrch.

Mělnicko má celou řadu významných kulturních památek. Hrad Kokořín (národní kulturní památka) ze 14. století patří k místům v republice nejnavštěvovanějším. Národní kulturní památkou je také barokní zámek Veltrusy s rozsáhlým parkem. V renesančním zámku v Nelahozevsi je muzeum A. Dvořáka, který se v Nelahozevsi narodil, dále je zde umístěna obrazová galerie, která je největší soukromou sbírkou ve střední Evropě. Dalšími památkami jsou například zámek v Liblicích z roku 1699 či zámek v Liběchově (je určen pro orientální sbírky Náprstkova muzea). Renesanční zámek v okresním městě Mělníku s okolními vinohrady stojí nad soutokem řek Labe a Vltavy. Dominantu města tvoří kromě zámku také pozdně gotický chrám sv. Petra a Pavla, kde je v podzemí kostela umístěna krypta s pozůstatky 10–15 tisíce osob, většinou obětí středověkých morových epidemií.